

Innspill til 'Handlingsplan mot hatkriminalitet' og innsats i EU

Policynotat til Oslo kommune om EUs innsats mot hatytringer, hatkriminalitet, desinformasjon og falske nyheter, europeiske byers arbeid på området, samt forskningsaktivitet i Osloregionen og kommende europeiske prosjektmuligheter.

[Sjur Rynningen Bie-Lorentzen](#), EU-rådgiver Osloregionens Europakontor

Innledning

Hatytringer, hatkriminalitet og falske nyheter har økt jevnlig det siste tiåret – ikke bare i lukkede forum på nett, men også på øverste offentlige nivåer i enkelte medlemsstater i EU, der veien til reell politikk ikke er mange skritt unna. Det har vært en liberal holdning om at statene og det sosiale samfunnet for øvrig, ville få bukt med trenden og opprettholde demokratiske standarder, men når også statsledere tier eller åpenlyst støtter slike meninger og holdninger, er det en vanskelig trend å stoppe.

Ingen samfunn er immune mot hat, men om slike holdninger blir temmet eller forsterket, vil avhenge av de sosiale tiltakene som blir satt inn. Ett av de viktigste tiltakene er å ta til motmæle, støttet opp med offisiell politikk for sosial inkludering gjennom f.eks. utdanning, bevisstgjøring og andre tiltak for å utjevne økonomiske og sosiale ulikheter. Det anses også avgjørende å styrke de institusjonelle systemene for bekjempelse av hatytringer og hatkriminalitet. Dette er derfor satt høyt på prioriteringslisten til den sittende EU-kommisjonen.

Verdigrunnlaget i EUs medlemsland er ulikt. I tillegg har medlemslandene ulike regler og tiltak for å motvirke hatytringer og hatforbrytelser. For å sikre etterlevelse og implementering av EUs grunnverdier i medlemslandene, anses en regulering på EU-nivå som nødvendig for å styrke eksisterende standarder og for å stimulere til mottiltak mot hatytringer og hatforbrytelser. Premissene som ble lagt til grunn for EUs langtidsbudsjett for perioden 2021-2027 gjenspeiler disse prioriteringene. I henhold til den nye budsjettforordningen, kan EUs utbetalinger holdes tilbake fra land med etablerte og gjentatte brudd på rettsstatsprinsippene.

Innsats i EU

Da kommisjonspresident Ursula von der Leyen i 2019 var kandidat til å bli valgt til Europakommisjonens neste president, la hun frem [seks politiske hovedprioriteringer](#) for hennes kommisjon for perioden 2019-2024. To av disse var:

- 4. Promoting our European way of life
- 6. A new push for European democracy

Flere av underpunktene til disse to prioriteringene er senere blitt omgjort til handling, bl.a. gjennom [The European Democracy Action Plan](#), som ble lagt frem like før jul. Handlingsplanen skal bidra til å styrke motstandsdyktigheten til EU-demokratiene i møte med (nye) utfordringer, som den digitale transformasjonen. Handlingsplanens tredje pilar omhandler [hvordan motvirke desinformasjon](#), og i løpet av våren 2021 skal [Code of Practice on Disinformation](#) oppdateres, som er en del av Kommisjonens [Fake News initiative](#).

Misledende informasjon og hatytringer på nettet er ikke en ny problematikk, og i 2016 ble Europakommisjonen enig med Facebook, Microsoft, Twitter og YouTube om det etiske rammeverket [‘The EU Code of conduct on countering illegal hate speech online’](#). Senere har også aktører som Snapchat og Instagram blitt en del av rammeverket som beskriver forventninger, forpliktelser og krav til hvordan aktørene skal opptre. TikTok sluttet seg til i september 2020. Disse aktørene har også *frivillig* skrevet under the Code of Practice on Disinformation, nevnt i forrige avsnitt.

Kommisjonen publiserte nylig forslag til en [Digital Services Act](#) og en [Digital Market Act](#) som fokuserer spesielt på *fake news/fake facts*. Digital Services Act legger et særskilt ansvar til online-plattformene om å aktivt gjenkjenne og håndtere misinformasjon. Eurocities har skrevet et [policynotat](#) til denne pakken, som hovedsakelig retter seg mot å utarbeide fasiliteter som tillater elektroniske plattformer å dele informasjon/data med (lokale) myndigheter slik at lover og regler kan bli bedre håndhevet.

Den 16. september i fjor annonserte von der Leyen i hennes [«State of the Union»-tale](#) et nytt initiativ om å utvide listen over EU-forbrytelser til også å gjelde all form for hatkriminalitet og hatytringer, inkludert hatytringer på nett. Dette initiativet ble også nevnt i

[Kommissjonens arbeidsprogram for 2021](#) og er ventet at skal legges frem senere i år. Status på EUs lovgivningsprosess kan følges via oversikten [Legislative train](#).

På bestilling fra *LIBE Committee* i Europaparlamentet, komitéen for frihet, rettsvesen og innenrikssaker, utførte *European Parliament's Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs* studien "[Hate speech and hate crime in the EU and the evaluation of online content regulation approaches](#)", som ble publisert i juli 2020. I studien fremkommer det at mangelen på tilstrekkelig myndighet til håndheving og forebygging fra EUs side bryter med verdier som er nedfelt i artikkel 2 i EU-traktaten, og at en EU-regulering på området derfor er helt nødvendig. På grunnlag av sammenligninger mellom ulike land, foreslår studien også konkrete, håndhevbar og systematiske lovtiltak, både myke og harde, for å effektivt motvirke hatytringer og hatforbrytelser i EU.

Forskning og relevante forskningsprosjekter

Forskningsprosjekter i Osloregionen

Det forskes mye på radikalisering, hatytringer, hatkriminalitet og misledende nyheter og fakta ved de ulike forskningsinstitusjonene i vår region, og OsloMet, medlem av Osloregionens Europakontor, er involvert i flere forskningsprosjekt og -nettverk på området:

- [QUEST](#), finansiert av NORFACE
- [DARE](#), finansiert av H2020 (prosjektperiode forlenget pga. pandemien)
- [NOVAs ungdomsforskning](#)
- [The SCAM project](#), finansiert av KULMEDIA
- [Tiltak mot hatefulle ytringer. Kunnskaps- og tiltaksoversikt](#), på oppdrag fra Bufdir
- CESR - Countering Early-Stage Radicalisation, søknad til H2020 (*update: avslått*)
- Professor Anne Birgitta Nilsen leder et prosjekt der det kartlegges hatefulle ytringer mot muslimer på norske sosiale medier basert på store data. Prosjektet er et oppdrag fra Bufdir. Det er en tverrfaglig gruppe som jobber med dette ved OsloMet: teknologer, lingvister og antropologer. Prosjektet ble avsluttet 14.1.2021.

Institutt for medier og kommunikasjon ved UiO har flere prosjekt knyttet til denne tematikken. De fleste prosjektene tar utgangspunkt i EU Kids Online, som er et internasjonalt

forskningsnettverk med deltakere fra [34 ulike land](#), som også jobber globalt gjennom UNICEF. Nettverket har nylig publisert en rapport om hatytringer: [Children's experience with cyberhate](#). Dette arbeidet ses også i sammenheng med digital mobbing og trakassering, og det vil komme flere forskningspublikasjoner om dette temaet, ifølge professor [Elisabeth Staksrud](#). Både på [UiOs nettside](#) og den internasjonale [EU Kids Online](#) er steder hvor det legges ut informasjon og rapporter.

Politihøgskolen har nylig startet opp prosjektet «[A matter of facts](#)» som skal undersøke hvordan politiets bruk av digitale verktøy og plattformer i det norske politiet påvirker hva som får status som fakta og kunnskap. Hvordan påvirker digitalisering det som regnes som fakta, og hva vurderes som irrelevant? Politihøgskolen har også inne en søknad hos Forskningsrådet om å opprette et senter for fremragende forskning på forebyggende politiarbeid som inkluderer politiarbeid på nett, og hvorav hatefulle ytringer inngår som en av flere typer. Det planlegges at en doktorgradstilling med dette som tema skal starte opp i løpet av 2021, uavhengig av tildeling til et senter eller ikke. Det vurderes også EU-utlysningene som er ventet våren 2021 og Politihøgskolen er åpen for et samarbeid om en konkret søknad.

Annen relevant info, videreformidlet fra Politihøgskolen:

- [«Jeg prøver å fremstå så mandig som jeg kan» - Nr 03 - 2019 - Tidsskrift for kjønnsforskning - Idunn](#)
- [Forebygging og etterforskning av hatkriminalitet - Politihøgskolen \(politihogskolen.no\)](#)
- [PIA: Hatefulle ytringer mot minoriteter på internett, straffeloven § 185: Juridisk oppgave \(unit.no\)](#)
- [Politiets rolle ved politiske markeringer i det offentlige rom - Polyteknisk Forening](#)
- [Hakekorsflaggsaken burde gått til Høyesterett | Utrop](#)

Internasjonal forskning og innsats i europeiske byer

I rapporten [Integrating Cities Report](#), utarbeidet av Eurocities, fremkommer eksempler på europeiske byer som jobber mot hatytringer og hatkriminalitet. Flere har utviklet handlingsplaner på området, riktignok mer i retning av antidiskriminering, som Rennes, Nikosia, Malmø, Helsinki, Rotterdam og Amsterdam. Nederland er et land å se nærmere på i

denne sammenheng. Nederlandske byer er lovpålagt å ha egne kontaktpunkter for ofre av rasisme og hatkriminalitet. Rotterdam leder bl.a. også det EU-finansierte prosjektet *´Beyond Bonding & Bridging - Safeguarding equal treatment, linking and integrating communities in a superdiverse society´* der hovedmålet til prosjektet er *to provide a blueprint and (new) effective methods to 1) compile insight in the impact of discrimination, exclusion, hate crime and hate speech on separate communities.*

Mechelen har de siste årene gjennomgått et av Belgias – og kanskje Europas – mest vellykkede byutviklingsprosjekter. Fra å være ansett som Flanderns mest søppel- og kriminalitetsbefengte by på 1990-tallet, omtales Mechelen i dag som «Flanderns perle» og blomstrer med sine 130 nasjonaliteter. Byen legger fem prinsipper til grunn for arbeidet med å skape et mer inkluderende samfunn: rom for eksperimentering, fordomsfrihet, visjonsivaretagelse, profesjonell støtte og kontinuitet. «Mechelen-modellen» består videre av en egen strategisk organisasjonsstruktur for å motta flyktninger, der arbeidet deles inn i programområdene «åpenhet», «språk» og «sosial samhörighet». Programområdet «sosial samhörighet» innbefatter arbeidsgrupper for å bekjempe diskriminering, sosial ekskludering og rasisme i lokalsamfunnet. Mye av dette arbeidet er nå tatt videre for også å skape trygge «omgivelser» online, jf. prosjektet ORPHEUS under.

Av annen internasjonal forskning og arbeid på området, kan følgende studier, prosjekter, nettverk og oversikt trekkes frem:

- [PRACTICIES \(Partnership Against Violent Radicalisation in Cities\)](#)
- [Hate crime legislation: an intersectional approach to ensure victims' rights,](#)
- [EU-funded projects tackling ideology and polarization](#)
- [ORPHEUS: Offline and online Radicalisation Prevention Holding back Extremism and Upholding Security,](#) et INTEREG-prosjekt ledet av byen Mechelen i Belgia

Europeiske prosjektmuligheter

Horisont Europa

Det finnes mange muligheter til europeisk prosjektsamarbeid i flere av EU-programmene, som Horisont Europa, Digital Europe Programme, Rights, Equality and Citizens Programme og

Erasmus+. [Horisont Europa](#) er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram. Etter forhandlinger med Europaparlamentet ble budsjettet til Horisont Europa økt noe. Totalbudsjettet for Horisont Europa blir ca. 95,5 mrd. euro, noe som er ca. 20 mrd. euro høyere enn budsjettet for Horisont 2020. Programmet startet opp 1. januar, og det forventes at hovedarbeidsprogrammene med utlysninger publiseres i løpet av april 2021. De første søknadsfristene blir trolig tidlig høsten 2021. Norsk deltakelse i Horisont Europa antas å bli formelt vedtatt i løpet av første halvår 2021, men allerede nå kan norske aktører søke på prosjektutlysninger når disse kommer.

Programmet er organisert langs tre søyler. Under søyle to «Globale utfordringer og konkurransedyktig europeisk næringsliv» skal seks klynger implementeres gjennom utlysninger, «missions», og partnerskap. Over halvparten av Horisont Europas budsjett skal tildeles denne søylen. Blant de seks klyngene er både 2. Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn, og 3. Samfunnssikkerhet. Her vil det være mange utlysninger som er relevante for tematikken. Utlysningstekstene er ennå ikke offisielle, men det finnes uoffisielle utkast.

Digital Europe

Digital Europe Programme retter seg bl.a. mot bekjempelsen av falske nyheter og misledende informasjon, og skal bidra til å skape et trygt internett, spesielt for barn og unge. Digital Europe Programme er et nytt program som bygger på EUs Digital Single Market Strategy og skal understøtte digital transformasjon i bred forstand. Regjeringen har gitt signal om norsk deltakelse i programmet.

EU Rights and Values Programme

EUs program for rettigheter, likestilling og borgerskap ble opprettet i 2013 og har nå gjennomført én programperiode. Med programmet ønsket EU-kommisjonen å styrke de rettslige og grunnleggende rettighetene, og programmet ble i 2014 innlemmet i EØS-avtalen, men Norge valgte å stå utenfor dette programmet. Det nye programmet for 2021-2027 har fått navnet [Rights and Values Programme](#), og Norge har indikert at de ønsker å delta i programmet, med vekt på *Equality and Rights strand* og *Daphne strand*. For å få et lite innblikk i relevante utlysninger fra forrige programperiode, kan [følgende side](#) besøkes.

Erasmus+

Erasmus+ er EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett. Det er verdens største utdanningsprogram, med et budsjett på 26,5 milliarder euro for perioden 2021-2027. Norge kommer til å delta i programmet. Inkludering er ett av de viktigste prinsippene i det nye Erasmus-programmet, sammen med digitalisering, bærekraft og grønn omstilling. Programmet har ingen konkrete utlysninger som sådan, men gir støtte til prosjekter som bl.a. bidrar til å styrke og føre EUs grunnverdier og identitet videre, stimulere til europeisk medborgerskap, og øke barn og unges digitale ferdigheter. Mer om programmet kan finnes [her](#).

Aktuelle utlysninger

På bakgrunn av programutkastene som vi har tilgang på, kan følgende utlysninger være relevante:

Horisont Europa:

- *Klynge 2: Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn*
 - ***HORIZON-CL2-2021-DEMOCRACY-01-03: Feminisms for a new age of democracy***
 - Type: Research and Innovation Action
 - Budsjett ca. EUR 10 mill
 - Forventet: 2021
 - ***HORIZON-CL2-2022-DEMOCRACY-01-04: Education for democracy***
 - Type: Research and Innovation Action
 - Budsjett ca. EUR 9 mill
 - Forventet: 2022
 - ***HORIZON-CL2-2022-TRANSFORMATIONS-01-08: Strengthening racial, ethnic and religious equality***
 - Type: Research and Innovation Action
 - Budsjett ca. EUR 9 mill
 - Forventet: 2022

- *Klynge 3: Samfunnsikkerhet.*
 - *Klynge 3 er delt inn i ulike underkategorier (destinations), der følgende kan inneholde aktuelle prosjektmuligheter*
 - **1. Destination – Better protect the EU and its citizens against Crime and Terrorism**
 - *FCT01-3.2021 – Disinformation and fake news are combated and trust in the digital world is raised*
 - Type: Ukjent
 - Budsjett: Ukjent
 - Forventet: 2021
 - Det ønskes synergier med prosjekter i klynge 2
 - **3. Destination – Protected infrastructure**
 - **4. Destination – Increased Cybersecurity**
 - **5. Destination – A Disaster-Resilient Society for Europe**

Digital Europe Programme:

- *5.3 Deployments of public services*
 - *5.3.2.4 Common platform for online investigations and enforcement (EU eLab)*
 - EU eLab vil være et verktøy som skal forhindre brudd på forbrukerregler
- *5.4 Enhancing confidence in Digital Transformation*
 - *5.4.1 Safer Internet*
 - *5.4.1.1 Better Internet for Kids (BIK) - EU coordination – Utlysning som går på å skape tryggere internett for barn og unge*
 - Type: Procurement
 - Budsjett: ca. EUR 4 mill
 - Forventet: 2022
 - *5.4.1.2 Safer Internet Centres – Målet er å støtte frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter i å tilby online*

sikkerhetsinformasjon, utdanningsressurser og skape bevissthet for unge, foreldre og lærere

- Type: Engangsstøtte (50 % co-funding)
 - Budsjett: EUR 15-25 mill (ca. EUR 700 000 per søknad)
 - Forventet: ukjent
- 5.4.2. *European Digital Media Observatory (EDMO) – Skal støtte faktasjekkere, forskere og andre interessenter i å bekjempe desinformasjon*
- 5.4.2.1 *EDMO - Central infrastructure and governance – Skal finansiere teknisk plattform som skal støtte EDMO*
 - Type: Procurement
 - Budsjett: EUR 2-4 mill
 - Forventet: 2022
 - 5.4.2.2 *EDMO - Centres of digital media – Nasjonale eller multinasjonale sentre for analyse av digitale økosystem*
 - Type: SME support grant
 - Budsjett: EUR 10-20 mill
 - Forventet: ukjent